

Hans Hedtoft Hansen (1903-1955) var statsminister, da Danmark trådte ind i NATO 4. april 1949. Samarbejdet med de nordiske naboer stod hans hjerte meget nær. Han havde hellere set en nordisk forsvarsalliance, der var uafhængig af USA og Sovjetunionen, men da forhandlingerne med Norge og Sverige brød sammen, var Atlantpagten det eneste alternativ, der kunne garantere Danmarks sikkerhed.

Kilde: Scanpix

Forsvarsløs igen

Begivenhederne i foråret 1948 var afgørende for, at Danmark tilsluttede sig Atlantpagten for 60 år siden. Dengang satte regeringen med statsminister Hans Hedtoft i spidsen Forsvaret i højeste alarmberedskab for at vise Danmarks potentielle allierede, at 9. april 1940 ikke ville gentage sig.

Tekst: Sune Wadskjær Nielsen, Forsvarets Mediecenter.

– Tyskerne er her! De besætter Danmark i dette øjeblik! Sådan lød Hans Hedtofts ophidsede tyske ven i telefonen, da den søvndrukne partiformand for Socialdemokratiet stod op af sengen 9. april 1940. Først troede Hans Hedtoft, at vennen havde fået et nervesammenbrud, men da han så de tyske flyvemaskiner over København, var han overbevist.

Den dengang 36-årige socialdemokrat var kendt som sit partis bedste taler, og hans velmurte retorik var blevet brugt mod antidemokratiske bevægelser som nazismen og kommunismen. Det bragte ham på kant med de danske nazister og besættelsesmagten, og den 7. januar 1941 blev han tvunget til at træde tilbage som partiformand. Til gengæld fremstod Hans Hedtoft efter krigen som en af de politikere, der var blevet mindre snavset til af samarbejdet med tyskerne. Den 13. november 1947 blev Hans Hedtoft for første gang statsminister.

Ordet endeligt frit

Udenrigspolitisk satsede Hans Hedtoft på, at Danmark skulle leve op til sine forpligtelser i det nydannede FN, men ellers holde sig uden for de to blokke, der var ved at danne sig i øst og vest. I 1948 begyndte den udenrigspolitiske situation at spidse til. Sovjetunionen brugte i større og større udstrækning de vesteuropæiske kommunister til at protestere mod Marshallplanen, som Danmark havde tilsluttet sig. Den 21. januar 1948 var der møde i Udenrigspolitisk Nævn, hvor kommunisterne lige havde mistet deres pladser på grund af et elendigt valgresultat. Politikerne fra de andre partier turde nu igen diskutere sikkerhedspolitiske spørgsmål i udvalget. Forsvarsminister Rasmus Hansen gav en nedslående rapport

om Forsvarets tilstand. Søværnet og hæren var svagere end 9. april 1940. Selv om politikerne ønskede at yde modstand, hvis Danmark blev invaderet, var der meget lidt, man reelt kunne stille op. Ligesom i 1940 lå Danmark hen som et fristende militært tomrum for aggressive lande med aggressive hensigter.

Kuppet i Prag

I februar tog kommunisterne i Tjekkoslovakiet magten ved et kup, og 11. marts døde landets vestligt sindede udenrigsminister Jan Masaryk under mystiske omstændigheder. Var Danmark det næste land, som Kreml håbede at få ind i folden, spurgte danske politikere sig selv. Nu blev Hans Hedtoft for alvor nervøs, for Danmark var jo nærmest forsvarsløst. Samme dag sendte han sin udenrigsminister hen til den amerikanske ambassadør, Josiah Marvel, for at bede om øjeblikkelig våbenhjælp til det svage danske militær.

Påskeberedskabet

Mens Hans Hedtoft afventede svar fra den amerikanske ambassadør, holdt præsident Truman den 17. marts tale i kongressen. Han sagde, at USA ville støtte de europæiske lande, der var parate til at forsvare sig selv, militært. Den bemærkning var man ekstra opmærksom på i Danmark. Hans Hedtoft håbede sandsynligvis, at man kunne få USA til at garantere det neutrale Danmarks sikkerhed, hvis danskerne viste, at de var klar til at kæmpe. Den 23. marts satte Hans Hedtoft og forsvarsminister Rasmus Hansen Forsvaret i forhøjet beredskab. Bevogtningen af tjenestestederne blev øget, flyvevåbnets Spitfire-jagere blev sendt på vingerne for at overvåge danske farvande, nogle af søværnets få fartøjer beskyttede Anholt, og flyvestationerne blev

forstærket med panservogne. Samme aften besøgte Hans Hedtoft den amerikanske ambassadør. Han forsikrede om, at 9. april ikke ville gentage sig, og at Forsvaret nu var klar til at imødegå ethvert sovjetisk angreb og forpurre et eventuelt kupforsøg fra de danske kommunister.

Nerver uden på trøjen

Det forhøjede beredskab skabte anspændt stemning overalt i landet. Mange frygtede en invasion fra Den Røde Hær. 4-500 hjemmeværnsfolk samledes i Dyrehaven, hvor de troede, at sovjetiske faldskærmstropper ville lande. I Næstved åbnede en vagt på gardehusarkasernen den 31. marts ild mod to soldater, der for sjov råbte ham an i mørket. Den ene omkom senere. Også statsministeren var nervøs. Hans Hedtoft tog på ferie på Gjorslev Gods ved Stevn. Her blev han en morgen vækket af motorlyde og lyskegler. Bestyrtet gik han ind til sin ven, oberst Lunding, og sagde, at han hørte russiske kampvogne. Det viste sig at være harmløse såmaskiner og traktorer.

Danmark i Atlantpagten

I begyndelsen af april blev Forsvarets beredskab efterhånden droslet ned igen. Målet med påskeberedskabet blev kun delvist nået. Amerikanerne blev overbevist om, at danskerne ikke ville overgive sig uden kamp, men så længe danskerne ikke klart gav til kende, at de tilhørte den vestlige blok, kom der ingen våbenhjælp. Det fik Hans Hedtoft til at opgive tanken om, at Danmark skulle være et neutralt land. Først forsøgte han ihærdigt at skabe en nordisk forsvarsalliance. Da det faldt til jorden, gik Danmark 4. april 1949 ind i Atlantpagten – det senere NATO.